בס"ד

נדיבות לב נשיאת לב ונדיבות רוח

1. שמות כה'

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת־תְּרוּמָתִי:

2. שמות לה'

וַיָּבֹאוּ כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לִמְלֶאכֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַיהוָה: וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ: כָּל־מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל־מְלֶאכֶת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ:

3. אוה"ח שמות לה' [illegible]

וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ וְגוֹ'. פֵּרוּשׁ אוֹמְרוֹ נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וְנָדְבָה וְגוֹ', דַּע כִּי יֵשׁ שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת בַּמִּתְנַדְּבִים, הָא' הוּא הַמִּתְנַדֵּב בִּרְצוֹן נַפְשׁוֹ כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְעֵרֶךְ מָמוֹנוֹ, וְלָזֶה יִקָּרֵא נָדְבָה רוּחוֹ לְשֹׁלֹל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה הַדָּבָר כְּמוֹ צַעַר בְּנַפְשׁוֹ, וְהַב' הוּא הַמִּתְנַדֵּב יוֹתֵר מִיכָלְתּוֹ מִגֹּדֶל טוּבִיּוּת לִבּוֹ, וְלָזֶה יִקָּרֵא **נְשָׂאוֹ** לִבּוֹ פֵּרוּשׁ שֶׁהַלֵּב מְנַשְּׂאֵהוּ וּמַעֲרִיכוֹ בְּעֵרֶךְ עָשִׁיר יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהוּא לָתֵת דָּבָר יָקָר, וְלָזֶה אָמַר כִּי בְּיִשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ ב' סוּגִים הַנִּזְכָּרִים, וּפָתַח בַּמַּעֲלָה שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם וְאָמַר כָּל אִישׁ אֲשֶׁר **נְשָׂאוֹ** לִבּוֹ, וְדִקְדֵּק לוֹמַר תֵּבַת אִישׁ לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת, וּכְנֶגֶד הַב' אָמַר וְכָל אֲשֶׁר **נָדְבָה רוּחוֹ** וְלֹא אָמַר אִישׁ כִּי אֵינוֹ חָשׁוּב בְּעֵרֶךְ הָרִאשׁוֹן, וּמִמּוֹצָא דָבָר אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי לֹא הָיוּ בְּכָל הַמִּתְנַדְּבִים אֶלָּא ב' הַדְּרָגוֹת וּב' לַשֶּׁבַח שֶׁנָּדְבוּ בְּלִבָּם וְלֹא עָשׂוּ הַדָּבָר בְּחֶסְרוֹן רְצוֹן הַלֵּב אֶלָּא שֶׁאֶחָד גָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ, וְלָזֶה דִּקְדֵּק לוֹמַר הֵבִיאוּ **אֶת תְּרוּמַת** ה' לִרְמֹז לַבְּחִינָה הַנֶּעֱלֶמֶת שֶׁרָמַז בְּאוֹמְרוֹ (פָּסוּק ה') יְבִיאֶהָ אֵת תְּרוּמַת ה' וּכְמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ שָׁם שֶׁיְּכַוֵּן אֶל הַמֻּשְׂכָּל וְדָבָר זֶה עִקָּרוֹ בְּנִדְבַת הַלֵּב וְהִנֵּה הוּא:

כב) **וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים** וְגוֹ'. צָרִיךְ לָדַעַת כַּוָּנַת אוֹמְרוֹ עַל הַנָּשִׁים, עוֹד לָמָּה כָּפַל לוֹמַר פַּעַם אַחֶרֶת כֹּל **נְדִיב לֵב**, וְאוּלַי כִּי יוֹדִיעַ הַכָּתוּב אֹפֶן נִדְבַת לֵב אֲשֶׁר עָשׂוּ אַנְשֵׁי הַחַיִל, כִּי דָּבָר יָדוּעַ הוּא שֶׁיֵּשׁ הַדְּרָגוֹת בְּאַהֲבַת הַנְּכָסִים וְהֵם ד', הָא' שֶׁבָּרִאשׁוֹנוֹת הֵם כְּלֵי תַּכְשִׁיטֵי בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם וּכְלֵי הַבַּיִת דְּבָרִים אֵלּוּ יִגְדַּל עֶרְכָּם בְּעֵינֵי הָאָדָם מִכָּל קִנְיַן כַּסְפּוֹ וְהַדָּבָר פָּשׁוּט הוּא, ב' הַזָּהָב כִּי מִכָּל קִנְיָנִים שֶׁיֶּשְׁנָם בָּעוֹלָם יֶאֱהַב הַזָּהָב יוֹתֵר מִכֻּלָּם, ג' דְּבָרִים שֶׁאֵינָם בַּנִּמְצָא זוּלַת אֶצְלוֹ יִגְדַּל מַעֲלָתָם בְּעֵינָיו יוֹתֵר מִשִּׁעוּר שָׁוְיָם, ד' הֵם שְׁאָר קִנְיָנֵי הָאָדָם כֶּסֶף וּשְׁוֵה כֶּסֶף, וְסִדֵּר הַכָּתוּב הַדְּרָגוֹת הַמִּתְנַדְּבִים כְּעֵם וְרִאשׁוֹן כַּקֹּדֶשׁ הִתְחִיל בּוֹ וְאָמַר **וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים** פֵּרוּשׁ מַה שֶׁעַל הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ אוֹתָם וְסִדֵּר הַכָּתוּב הַתַּכְשִׁיטִים שֶׁהֵבִיאוּ לְהַרְאוֹת חִבַּת הַמִּתְנַדְּבִים שֶׁלֹּא רָצוּ לְהָבִיא אֶלָּא דָּבָר הַיּוֹתֵר מַעֲלָה וְחָבִיב אֶצְלָם הֲגַם שֶׁעוֹמְדִים לִשְׁבִירָה וּלְקַלְקֵל אַף עַל פִּי כֵן אַהֲבָה נַפְשָׁם חִבַּת הַקֹּדֶשׁ מִכָּל יְקָר רָאֲתָה עֵינָם וְהֵבִיאוּ כָּל תַּכְשִׁיטֵי נְשֵׁיהֶם חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְגוֹ', וְדִקְדֵּק לוֹמַר **נְדִיב לֵב** דַּע כִּי יֵשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ לִנְדִיב לֵב כִּי יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ יֵאָמֵר עַל כָּל אֲשֶׁר יִתְנַדֵּב מִלִּבּוֹ וְיֵשׁ שֶׁיִּדְּבֶנּוּ הַרְבֵּה וְיֵשׁ שֶׁיִּדְּבֶנּוּ מוּעָט אֲבָל נְדִיב לֵב יֵאָמֵר עַל לֵב נָדִיב, וְהוּא הָרָמוּז בְּאוֹמְרוֹ **אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ** כִּי מִי שֶׁלִּבּוֹ נָדִיב יִתְנַדֵּב יוֹתֵר מֵהַיְכֹלֶת וְלֹא יַקְפִּיד עַל הַחִסָּרוֹן אֲשֶׁר יִמְצָאֶנּוּ כִּי שָׂמֵחַ בַּנְּתִינָה יוֹתֵר מֵהַקִּנְיָן אֶצְלוֹ, וְאוֹמְרוֹ **כֹּל כְּלִי זָהָב** פֵּרוּשׁ לֹא תֹאמַר כִּי לְצַד שֶׁהָיוּ לָהֶם הַתַּכְשִׁיטִין הוּא שֶׁהֵבִיאוּ לַה' הַכֹּפֶל, לָזֶה אָמַר **כָּל כְּלִי זָהָב** שֶׁלֹּא הִנִּיחוּ לָהֶם כְּלִי זָהָב וְאוֹמְרוֹ **חָח וָנֶזֶם** שֵׁם הַמִּין, אוֹ יִרְצֶה **כָּל כְּלִי זָהָב** לוֹמַר שֶׁלֹּא הִנִּיחוּ בְּבֵיתָם כָּל מִן כְּלִי זָהָב שֶׁבָּהֶם יִשְׁתַּעֲשֵׁעַ אָדָם לְקַיֵּם אוֹמְרוֹ (שה"ש א') נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, וְאוּלַי כִּי רָמַז בְּאוֹמְרוֹ **עַל הַנָּשִׁים** שֶׁהֱבִיאוּם עֲלֵיהֶם וּבְבוֹאָם לִפְנֵי מֹשֶׁה הוֹרִידוּ עֶדְיָם מֵעֲלֵיהֶם וּנְתָנוּם לִתְרוּמַת ה' חִבָּה יְתֵרָה נוֹדַעַת לָהֶם בָּזֶה לַאֲדוֹנֵנוּ ב"ה, הַדַּרְגָּה ב' הִיא הַזָּהָב שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּ תַּכְשִׁיט כְּנֶגֶד הַמֵּבִיא מִבְּחִינָה זוֹ אָמַר וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַה'. ג' דְּבָרִים שֶׁאֵינָם בַּנִּמְצָא כִּי הָיוּ בַּמִּדְבָּר וְאֵין שָׁם בַּנִּמְצָא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְגוֹ' וּכְנֶגֶד הַמֵּבִיא מֵהֶם אָמַר וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר וְגוֹ' תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְגוֹ'. ד' וְהוּא מַדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה מִכֻּלָּן בִּבְחִינַת הַקִּנְיָנִים כֶּסֶף וּשְׁוֵה כֶּסֶף אָמַר כָּל מֵרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת וְגוֹ'

4. הר' הירש (שם)

אכן, גם נשאו לבו אינו זהה עם נדבה רוחו אתו. „נדבה וגו'" מציין בעיקר את הדחף הפנימי למתן תרומת־דבר, ואילו „נשאו לבו" מורה על התעלות פנימית לרמה של החלצות אישית המתנשאת מעל להרגל ולמנהג שנהגו עד כה. לפיכך נראה שהמשפט „ויבאו וגו'" מציין קודם כל את הרושם הכללי ואת ההצלחה הכללית, שהושגו על־ידי קריאתו של משה.

העם הבין את תכלית המפעל בכל רום מעלתה ומשמעותה. כל מי שראה את עצמו מסוגל לתת משלו לטובת המפעל, אם בתרומה ואם בעשייה, חש בהתעלותו האישית כאשר שיתף את עצמו בקידום תכלית שכזאת. הם באו חדורי תחושה זו והעמידו את עצמם לרשות המפעל, כל אחד לפי כוחותיו וכשרונותיו.

הביטוי „נדבה רוחו" גם הוא שונה ומרובה מן הביטוי „נדבה לבו". „לב" מבטא בראש ובראשונה את כוח המחשבה והרצון שבאדם, ואילו „רוח" הוא האדם הפנימי כולו, פנימיותו כולה, שממנה הנעת מחשבותיו ומעשיו. הנדבה נבעה מכל יישותו של האדם, והאדם שיתף את עצמו בכללות הווייתו.

5. הר' קוק [illegible]

ורבי מוסיף כה דברים, ויצלח מאד בכל נכסיו, ויהיו נכסיו ונכסינו מוצלחים כו'.

והערה יקרה כלולה בזה על עומק עדינות הנפש שיש במטבע זו, שלא יכלל האורח עצמו בהצלחה המאדית. כי לבקש על רוב עושר אמנם ראוי רק לזולתו, באשר ראוי להחזיק את כל אדם מישראל, בפרט [יחידי] הסגולה ואנשים נדיבים, שהם ברוב עשרם יוסיפו טובה, יחזקו ידי האמת ויגדלו צדק וחסד בעולם. ע"כ להם ראוי לבקש ברכה של הצלחה מאודית. אבל כל אדם לעצמו ראוי לו להחזיק לעצמו המדה הבינונית ולחוש שהעושר הרב יעבירהו מדרך הישר שהוא אורח החיים. ע"כ עם החכם מכל אדם ראוי שלא יאבה עושר רב, "פן אשבע וכחשתי"[3] וגו'. ועוד יתרה, שההצלחה המקרית שהיא ע"פ רוב באה ע"י מסחר, ולפעמים נמצא שברבות הטובה לאחד תתמעט הטובה המאודית לזולתו, כגון אם ירבו קופצים על מסחרו של זה תמעט באותה המדה הדרישה על סחר זולתו. וכל כך ראוי שתרשים כח הכרת הטובה בקרב לב איש, עד שהאיש שפתח לו פתחו והכניסו בביתו והאכילו משולחנו, ראוי שידרוש טובתו המאודית יותר מטובת עצמו. ואם יצוייר שתתמעט טובת עצמו, לבקשת המותר לבד הסיפוק שחייך קודמים[4], שזהו נכלל בכלל הבקשה של ויהיו נכסיו ונכסינו מוצלחים. אבל ההצלחה המאודית שבה יזדמן לפעמים אחד שמתמלא ממניעת של רווח חבירו, יאבה בנדבת לבב, שחבירו הנדיב שהוא חייב לו הכרת טובה, יהנה באותה הטובה העודפת אע"פ שתתחסר ממנו. ע"כ לא כללו בההצלחה המאודית גם את האורח המבקש, להורות על ראש פסגת יקרת הנפש והכרת טובה מקרב לב עמוק שצריכה להמצא באיש הישראלי. וכן הורו חז"ל (שמו"ר פ"ד) הפותח פתח לחבירו חייב לכבדו יותר מאביו ואמו. ואף שיוכל היות שאין החובה במעשה מגעת עד כה, כי באמת לעולם שלו קודמת לשל כל אדם, כדחז"ל בפ' אלו מציאות[5] מ"אפס כי לא יהי' בך אביון"[6], אפי' מאביו ורבו, מ"מ הרי אמרו[5] כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך. א"כ סוף נדיבת הלב והחסידות האמתית לעלות עד גבול זה של העדפת כח זולתו ביחוד בהצטרף לזה עדינות הרגש של הכרת טובה, שמוצא המנוחה והשמחה הפנימית בראותו כי היטיב ד' לאיש חסדו. והרגש הנעים הזה שהוא ראוי להיות נחלת כל נפש נדיבה, תסבב לו עונג הרבה יותר מהרחבת דעתו משפע עושר רב ותענוגות בנ"א שתוכל ידו למצא בעשרו לעצמו.

6. הר' קוק [illegible]

ד"א הסכת ושמע ישראל, כתתו עצמכם ע"ד תורה, כדר"ל מנין שאין ד"ת מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה כו'. כשם שבקיבוץ הנצרך לישובו של עולם, התכלית של ההנהגה הקיבוצית היא שיחיו בני אדם יושבי הארץ חיים ממוצעים מסודרים. אמנם כדי שהכלל יגיע לחיים אמצעים, צריכים אנשים יחידים, עומדים על משמרת עבודת הכלל, להתנדב בעבודה רבה יוצאת חוץ לגבול האמצעי, כעבודת אנשי החיל שלפעמים ינדדו שינה מעיניהם ויעמדו הכן על המשמר שעות רבות יותר מהערך הראוי לחיים ממוצעים. והם מקבלים באהבה את העול הזה, אם בעלי נפש הם, ושמחים בעבודתם, באשר יודעים הם כי רק בהתנדבם הם להעמיד את מצב חייהם במצב יוצא מגבול הסבל הממוצע יצליחו את בני אומתם בחיים הממוצעים. כן השרידים אשר ד' קורא העוסקים בתורה, הם אנשי החיל למשמרת, חומה המה לאומה הישראלית בכללה, אני חומה של תורה ושדי כמגדלות אלו ת"ת[1]. אם אנשי החיל יאבו להיות מתנהגים בחייהם בגבול הממוצע, אז תהי' המדינה אבודה ולא תשיג גם ארחות חיים ממוצעים, כי חמס ושד יתרבה בה וידי צריה תשיג להדפה ולכלותה מעל פני האדמה. ע"כ הת"ח אנשי המשמר צריכים להתנדב לעבוד יותר מהמדה הממוצעת, כדי להביא שלום לעולם, כדי להמשיך יפה את הקיום לאור ישראל וחייו האמיתיים. ע"כ לא נביט אל חלישות הכח המוכרח כמעט ברובו להמצא בין ת"ח עמלי תורה, על כתיתות הגוף החומרי ועל המניעה מהמון תענוגי החיים וששון עליזים. כי אך בזאת תתקיים התורה בעמל הגופני, הכתיתה נגד החלק המעשי הצריך סבל ועבודה של עיון וגרסא בעמל גדול, והרחקה מרגשות העונג של הרחבת החיים, ע"י ההתעמקות הנפלאה בעיונים שכלים מופשטים והגיונים מוסריים, איך לישר דרכם של בנ"א להתרומם מעל כל יצר לב האדם למראה עיניו, למען יוכלו בלא משוא פנים להורות לבנ"א הדרך הטובה והישרה, שתבא רק בהמתת החפץ הסוער לתענוגי הרוח שהם ראויים אמנם להמון, אבל ראוי להיותם רחוקים מלב בעלי עיון עובדי עבודת הקודש לישר דרך העם.